

Meie rahwa keskel liigub paljugi mitmesugusi tühja jutust tontidest ja kodukäijatest, mis siin ja seal tõeste nähtud peawad olema. Siin tunnistab üks teise walest tõeks, ilma et kedagi ise asja oleks näinud. Suurem osa neist jutudest on ennemuis-tesed, ehk ebausju pärandused, mis üks lergeustlik teisele luisanud, ja sedawiisi ühe põlwe suust teise põlwe suhu ulatawad. Sest ep se siis tuleb, et üks ja sesama lugu mõnikord kümnes kohas pidi juhtund olema, aga iga kohas ita natuke teisiti. Küsid sa jutumehe käest, kas tema ise ial rääkimise sarnalist lugu oma filmaga oli näinud? siis kostab ta enamiist: „Ei mina küll, aga minu kadund suur-isa ehk onu ja tädi olid meest tunnud, kellele lugu nähtawaks saanud.“ Kus jutu:juur kadund onude ja tädide haua rünkalt wäljakašwab, seal wõid sa julgest tunnistada, et selge wale on; seal oli igakord kartus luulemise wäel arwatud nägemist ilmale toonud. Lendawad tulekarwa waranduse kandjad, mis siin ja seal katukse olwist sissepugesid; waimud, mis maha maetud rahahaukusi hoidwad; walged kujud, mis kellegi surma ette peawad tähendama; õõsised laudade wiskamised lakkas; mustad lused, kassid, wareksed kiriku:akid ja muud nende sarnatsed, mis keskööl surwute ligi tuliwad; rändawad kodukäijad ja kuuse koortest kasulaga maja: tontid, keda peremees ehk perenaine salaja olid söötanud: on kõid tühjad walesunnitused. — Mõnda peawad — lorisewad ruma-

lad — mõnes majas kambriid ehk tubasi leitama, kus kedagi rahuliste ei wõi magada, waid ita, kas kujud näab ehk kolinat kuuleb. Kus meie juhtumise kombel ühe kodukäija nägijaga kogu saame, ja asja sügawamalt läbikuuleme, siis leiame igakord, et kõid haritut loodud kombel oli sündinud. Kõid imelikud tükid oli waatajale luulemise wäel kartus loonud. Waimudel ei ole leha ega kaju, mis meie silma wõiks paista, sellepärast, sõber! kui kuškil midagi kahtlast asja pimedas sinu silma peaks juhtuma: mine aga julgest selle peale ja saši kahe käega finni! Wiga ei ole seal juures ial karta.

Siin tahame lugejalle paremaks seletuseks mõned tõtelikud juhtumised lisaks panna, kellest igaüks wõib näha saada, mis hõlpsalt inimene isennast wõib neis asjus peta. Mida kindlamast keegi ebausju küttes seisab, seda enam walekujusi saab luulemise wägi temale sünnitama.

Suwel 1797 seisis Preisi:maal, Mindeni linna ligidal, ühes wanas kuninglikus lossis üks wäepealik oma soldatidega korteris. Ühes teises lossi osas elas üks kohtuwanem oma perega. Sessinane wanal aeal ehitud hoone oli wäga kindel olnud, kuda lagunenend müürid ja tornid ümberringi õue praego tunnistasid. Tornide ja müüride al olid suured keldrid ja pikad urkawiisi wõhwitud salateed, mis risti ja põigite maa al jookšwad, ja kus wanal waenupäiwil